

‘Two Spains, two Catalonia’

A principis del mes d'octubre la BBC News va publicar un reportatge titulat: “Els disturbis ciutadans arrossegueu Espanya cap a la desagradable veritat enterrada”. Es tracta d'un reportatge periodístic que descriu, des de la distància, la situació actual que es viu a l'estat espanyol i que es planteja fins a quin punt hi estan ressorgint les “two Spains” de la Guerra Civil. El periodista Paul Manson argumenta que la recessió econòmica ha fet aparèixer tant velles disputes sociopolítiques (divisió de classes, conflictes regionals, episodis de violència al carrer, actes de desobediència civil...) com vestigis de les dues Espanyes que durant la Guerra Civil intentaven matar-se l'una a l'altra.

El reportatge de la BBC es presenta com una anàlisi sobre l'impacte social de la crisi econòmica. La idea de fons és que la ideologia de l'austeritat que impera arreu d'Europa és còmplice de la fragmentació de la societat espanyola. En parlar de fragmentació el periodista inclou, d'una banda, les protestes vinculades al moviment social del 15-M, entre les quals cita la campanya de la “*camiseta republicana*” i l'acte de desobediència civil de Sánchez Gordillo, i, de l'altra, hi inclou també les reivindicacions separatistes de diverses comunitats autònomes, entre les quals destaca el cas català, amb la manifestació del 11 de setembre en el punt de mira. Si bé sembla encertat que el periodista relacioni aquests moviments socials i nacionalistes amb el context de crisi econòmica, no sembla tan encertat posar tots aquests moviments al mateix sac del patró d'anàlisi de les dues Espanyes.

D'una banda, el context de crisi econòmica ha accentuat postures en totes direccions. La fita del nacionalisme no n'és una excepció. No és casualitat que durant l'any 2012 Londres i Edimburg firmin l'acord per celebrar un referèndum sobre la independència d'Escòcia en el mateix moment que les relacions entre Barcelona i Madrid viuen l'episodi de més confrontació d'ençà de la democràcia. Més enllà de les diferències entre els dos països, cal preguntar-se si el debat nacional es formularia de la mateixa manera en un hipotètic context de prosperitat econòmica. Per al cas català, es pot afirmar que el desequilibri de les balances fiscals no ha canviat en els

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

darrers anys, però que la crisi ha fet més palesa la seva injustícia. En canvi, costa més d'entendre per què l'evidència d'una injustícia que fa anys que dura fa canviar ara les posicions polítiques d'alguns partits fins al punt que els que abans no parlaven d'independentisme ara ho veuen com la solució a tots els mals que viu Catalunya.

Però de l'altra, el context de crisi econòmica no ha fet ressorgir les dues Espanyes de la Guerra Civil. Sembla necessari recordar que les dues Espanyes es construeixen ideològicament entorn de la dreta i l'esquerra, amb manifestacions socioculturals diferenciades per so-

bre de les distincions nacionalistes. Si aleshores la ideologia política pesava molt més que la identitat nacional, sembla que això ha canviat. El problema és que el protagonisme del debat nacionalista emmascara l'existència d'un debat ideològic de fons i desdibuixa el mapa de l'estat espanyol segons la dreta i l'esquerra. Sembla forçat i arriscat comparar el mapa polític actual amb el que es coneix com les dues Espanyes. En primer lloc, perquè tots els fonaments ideològics tradicionals trontollen davant de la complexa transformació social que arrossega la crisi econòmica. Es parla d'un canvi d'època, que res no tornarà a ser com abans i que cal reinventar-nos com a societat. En segon lloc, perquè l'escenari ara és global. I, en tercer lloc, per la fragilitat dels actors que interpreten els papers protagonistes: Rajoy en mans de Merkel, falta de lideratges clars dins l'oposició política i dificultat de pragmatisme en el cas dels moviments socials.

L'enfocament periodístic de la BBC és suggerent, però és esbiaixat a causa de la distància i probablement per una sobredosi de romanticisme revolucionari. Recupera el vell patró analític de les dues Espanyes per interpretar els missatges de ruptura actuals, però oblida que ara en el debat polític predomina la ruptura en clau nacional.

Un bon exemple són les darreres declaracions de l'expresident Aznar durant l'entrega del Premi Llibertat de la FAES a Vargas Llosa en què va afirmar que “Catalunya no podrà seguir unida si no segueix espanyola”.

Contràriament al que argumenta el periodista de la BBC, les possibilitats de ruptura per qüestions d'ideologia política són escasses. Malgrat l'existència de clares manifestacions de resistència a la ideologia de l'austeritat per part dels moviments socials, ni s'han aconseguit volums de mobilització similars a la manifestació de l'11-S ni s'han traduït clarament en els resultats electorals de Galícia i el País Basc.

És lògic que en un context de debilitat ideològica de la dreta davant de la crisi del capitalisme i de desorientació de l'esquerra davant la dificultat de construir una alternativa sòlida, la ciutadania posi l'accent en les expressions d'identitat nacional. Ara bé, cal preguntar-se si un hipotètic escenari de ruptura de caràcter nacional solucionaria aquests problemes de debilitat i desorientació. Potser d'aquí uns anys, la BBC publicarà un reportatge titulat “Two Catalonia”.

Els moviments contra l'austeritat no han assolit mobilitzacions similars a l'11-S ni s'han traduït en resultats electorals a Galícia i el País Basc